

**OIKEUSKANSLERINVIRASTON
TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMA VUOSILLE 2024 – 2027
SEKÄ TULOSSUUNNITELMA VUODELLE 2023**

OIKEUSKANSLERINVIRASTO 15.12.2022

OIKEUSKANSLERINVIRASTON TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMA 2024-2027 JA TULOSSUUNNITELMA 2023

1. Johdanto

Oikeuskanslerinviraston toiminta- ja taloussuunnitelmassa sekä tulossuunnitelmassa pyritään asettamaan selkeästi ja tiiviisti viraston toiminnan painopisteet ja tulostavoitteet, jolloin asiakirja toimii viraston kehittämisen ja johtamisen välineenä.

Toimintaympäristön jatkuva muutos ja ilmoittajansuojelulainsäädännön ([HE 147/2022 vp, EV 195/2022 vp](#)) toimeenpanoon valmistautuminen edellyttävät ennakoivaa toiminnan suunnittelua virastossa. Lokakuussa 2022 voimaan tullut ylimpien laillisuusvalvojien tehtävienjakouudistus (330/2022) edellyttää toiminnan kehittämistä ja strategiatyötä siten, että oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan uudet erityistehtävät kiinnittyvät osaksi viraston toimintaa ja että painopiste rakenteelliseen laillisuusvalvontaa lisää valvonnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta.

Toiminta- ja taloussuunnitelma ja tulossuunnitelma käsitellään vuosittain oikeuskanslerinvirastossa koko viraston henkilöstön osallistavassa menettelyssä, jossa toiminnan keskeiset tavoitteet ja painopisteet valmistellaan johdon ja henkilöstön yhteistyönä. Suunnitelmat käsitellään myös viraston henkilöstökokouksessa ja johtoryhmässä.

2. Oikeuskanslerin ja oikeuskanslerinviraston perustehtävä (missio), visio ja strategia

Oikeuskanslerinvirasto tukee oikeuskansleria ja apulaisoikeuskansleria seuraavissa tehtävissä:

- 1) valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatointen lainmukaisuuden valvonnassa,
- 2) tuomioistuinten, muiden viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien laillisuusvalvonnassa ja
- 3) asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toiminnan valvonnassa.

Oikeuskanslerinviraston toiminnassa on kyse viime kädessä ihmisistä ja heidän oikeuksiensa toteuttamisesta. Tämä edellyttää myös viraston henkilöstön hyvinvoinnista ja kyvykkyydestä huolehtimista viraston tärkeimpänä voimavarana.

Missio

Oikeuskanslerin perustehtävänä on turvata valtiojärjestyksen ja valtiosäännön peruseriaatteiden, erityisesti kansanvaltaisuuden ja oikeusvaltioperiaatteen sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamista.

Visio

Oikeuskanslerin laillisuusvalvonta on vaikuttavaa, asiantuntevaa, riippumatonta ja joutuisaa toimintaa. Se tukee kestävästä yhteiskunnan ja oikeusvaltion kehittämistä sekä tunnistaa laillisuusvalvon-
nassa ihmisten arjen ongelmat.

Strategia

Oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa yhdistetään tehokkaasti, monipuolisesti ja vaikuttavasti valtioneuvosto- ja lainvalvontaa ja siihen kuuluvaa ennakkollista säädösvalvontaa, oikeusvalvontaa ja asianajovalvontaa. Tarkoituksena on, että valtioneuvoston päätöksenteon valvonta, lainvalmistelun valvonta, asianajajien toiminnan valvonta, kanteluiden käsittely, valvontakäynnit (tarkastukset), omien aloitteiden käsittely sekä muut valvonnan työtavat muodostavat johdonmukaisen ja yhteen sovitettun kokonaisuuden.

Oikeuskanslerinviraston toiminta kokonaisuudessaan perustuu osallistavaan ja innostavaan johtamiseen sekä yhteiseen osaamisen kehittämiseen.

3. Toimintaympäristön muutokset

Ylimpien laillisuusvalvojen tehtävienjakouudistus antaa aikaisempaa paremmat edellytykset valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen välisen työnjaon tarkoituksenmukaiseen kehittämiseen sekä laillisuusvalvonnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden parantamiseen. Uudistuksessa oikeuskanslerille keskitettiin laillisuusvalvonta hallinnon automaatioissa, korruption vastaisessa toiminnassa sekä julkisissa hankinnoissa, kilpailussa ja valtiontukiasioissa. Ilmastomuutoksen ja luontokadon torjunta sekä tulevien sukupolvien oikeudet näyttäytyvät nykyisin keskeisesti kansainvälisessä ja kansallisessa sääntelyssä sekä oikeudellisessa ratkaisukäytännössä. Julkishallinnon voimakkaasti etenevä digitalisoituminen ja kestävä hallinnon kehittäminen yleisemminkin muodostuvat siten oikeuskanslerin valvontaympäristössä aikaisempaa merkittävämmäksi alueeksi.

Perustuslaissa oikeuskanslerille säädetty valtioneuvoston ja tasavallan presidentin sekä viranomais-toiminnan ja lainkäytön laillisuusvalvonta muodostaa edelleen keskeisen osan oikeuskanslerin toimintaa. Oikeusasiamiehelle on tehtävienjakolaissa siirtynyt useita yksilön oikeuksien toteutumista koskevia, määrältään merkittäviä asiaryhmiä. Tämä antaa mahdollisuuden suunnata oikeuskanslerin laillisuusvalvontaa aikaisempaa enemmän rakenteellisiin kysymyksiin. Oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa on vastaisuudessa olennaista pyrkiä tunnistamaan erilaisten rakenteellisten tekijöiden vaikutukset ja niissä olevat ongelmat. Tällaisia voivat olla esimerkiksi puutteellinen tai ristiriitainen lainsäädäntö, puutteellinen toiminnan ohjaus ja valvonta sekä ongelmat toiminnan menettelyissä, johtamisessa, resurssoinnissa, toimintakulttuurissa sekä tietojärjestelmissä.

EU:n direktiiviin perustuvassa ilmoittajansuojelulainsäädännössä osoitetaan oikeuskanslerinvirastolle uusi tehtävä ulkoisena, keskitettynä ilmoituskanavana väärinkäytösilmoituksissa. Ilmoittajansuojelulain soveltamisala on laaja kattaen useita EU:n keskeisiä politiikka-aloja ja niihin liittyvää kan-

sallista täytäntöönpanosäätelyä. Osa soveltamisalasta koskee tehtävienjakolaissa oikeuskanslerille keskitettyjä tehtäviä. Väärinkäytösilmoitukset voivat koskea myös yksityissektorin toimintaa, joten tehtävän hoitoon sisältyy näiltäkin osin uudenlaisia piirteitä viraston toiminnassa. Keskitetyn ilmoituskanavan tehtävässä ei ole ensi sijassa kyse laillisuusvalvonnasta, vaan menettelyllisestä tehtävästä, jossa ilmoitukset otetaan vastaan ja siirretään toimivaltaisille valvontaviranomaisille käsiteltäväksi sekä huolehditaan viranomaisten yleisestä neuvonnasta, verkkoviestinnästä ja järjestelmän raportoinnista. Laillisuusvalvonnan näkökulma hahmottuu ilmoittajansuojelujärjestelmän toimivuuden valvonnan valvontana, riskiarviointina ja täydentävänä tietolähteenä, jonka kohteena ovat ilmoituksia selvittävät ja jatkotoimenpiteistä vastaavat valvontaviranomaiset. Laillisuusvalvonnassa ilmoittajansuojelu voidaan nähdä myös osana korruption vastaisen toiminnan järjestämisen valvontaa sekä hyvän hallinnon ja oikeussuojan toteutumisen valvontaa. Oletettavaa on, että lainsäädäntö tulee voimaan vuoden 2023 alkupuolella, joten tehtävän toimeenpanoon valmistaudutaan jo vuoden 2022 syyskauden aikana. Vuoden 2023 talousarvioesitys sisältää lisämäärärahan (500 000 e) oikeuskanslerinvirastolle tehtävän hoitoa varten.

Toisiaan seuraavat kriisit yhteiskuntakehityksessä heijastuvat välittömästi laillisuusvalvontaan. Näin tapahtui Covid 19 –pandemian aikana, jolloin kantelujen määrä lisääntyi merkittävästi ja valtioneuvostovalvonnassa käsiteltiin uudentyyppisiä asioita. Pandemian hallinta vaatii edelleen jonkinasteisia julkisen vallan toimia, mutta painotus on nyt enemmänkin terveydenhuollon toimenpiteissä kuin yhteiskunnan rajoitustoimissa. Pandemia aiheuttaa myös pitkäaikaisesti kielteisiä vaikutuksia viranomaistoimintaan ja lainkäyttöön. Ukrainan sota ja Euroopan energiakriisi heijastuvat laillisuusvalvojan toimintaan (erityisesti valtioneuvostovalvonnassa). Ukrainan sota voi aiheuttaa myös Suomen alueella erilaisia häiriötilanteita yhteiskunnan perustoiminnoissa, joiden ennakointi on vaikeaa. Varautumistasoa on nostettu yhteiskunnan eri alueilla ja tasoilla. Sotaa pakeneville ukrainalaisille ja venäläisille turvapaikanhakijoille on järjestettävä lakisääteiset, tarpeelliset palvelut. Sodalla voi olla myös kielteisiä vaikutuksia yhteiskunnan yleiseen ilmapiiriin ja väestösuhteisiin. Näköpiirissa on tulevana vuosina myös julkisen talouden kiristyminen, mikä vaikuttaa julkisten tehtävien ja palvelujen resursointiin ja säätelyyn.

Vuoden 2023 alussa hyvinvointialueet aloittavat toimintansa, mikä vaikuttaa vahvasti myös kuntien tehtäviin. Ylimpien laillisuusvalvojen tehtävienjakouudistuksessa yksilön oikeuksien toteutuminen sosiaali- ja terveydenhuollossa keskitettiin eduskunnan oikeusasiamiehelle, mutta hyvinvointialueiden hallinnon järjestäminen sekä sosiaali- ja terveystalouden siirtyminen hyvinvointialueiden vastuulle voivat olla edelleen esillä oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa rakenteellisen valvonnan näkökulmasta.

Euroopan unionissa ja erityisesti joissakin sen jäsenvaltioissa kohdistuu oikeusvaltioon edelleen uhkia. Tämä on heijastunut myös Suomessa käytyyn keskusteluun, jossa on painotettu tuomioistuinten riippumattomuuden vahvistamista vastaavien ilmiöiden varalta. Tämä keskustelu sivuaa myös laillisuusvalvontaa, jonka tehtävänä on yhtä lailla riippumattomasti tukea viranomaistoiminnan lainmukaisuutta, tuomioistuinten riippumattomuutta ja tuomioistuinlaitoksen asemaa oikeusvaltion ylläpitäjänä ja takaajana.

Laillisuusvalvontaan kohdistuu yleisemminkin muuttuneita ja kohonneita yhteiskunnallisia odotuksia. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on kannanotoissaan linjannut tarvetta jatkaa oikeuskanslerin säädösvalvonnan vahvistamista ja kehittämistä. Myös oikeusvalvonnan oma-aloitteinen toiminta on saanut huomiota. Oikeuskanslerille keskitetyt tehtävät kohdentuvat vahvasti tulevaisuuteen ja

asettavat uusia vaatimuksia laillisuusvalvonnalle. Niissä heijastuvat myös yhteiskunnalliset odotukset oikeuskanslerin toiminnalle. Laillisuusvalvonnan toimet ovat myös olleet aikaisempaa tiiviimmän julkisen seurannan ja kriittisenkin arvioinnin kohteena.

Poikkeukselliset olosuhteet ovat edelleen lisänneet kantelumääriä ja muutakin työmäärää. Käsiteltävät asiat ovat monessakin mielessä vaikeutuneet ja tehneet laillisuusvalvonnasta vaativampaa. Sääntelyn nopearytmisyys ja sirpaleisuus sekä lainvalmistelun puutteet ovat aikaisempaa näkyvämpiä piirteitä laillisuusvalvonnan toimintaympäristössä. Lisäksi asianajajien valvontaan liittyvien asioiden määrä on viime vuosina kasvanut.

4. Toimintasuunnitelma vuosille 2024-2027

Seuraavassa hahmotellaan monivuotisen suunnittelun tapaan linjaukset viraston toiminnan vaiheistetusta kehittämisestä. Kyse on monelta osin pitkän aikavälin kehittämistyöstä, jota toteutetaan vähitellen voimavarojen niin salliessa. Laillisuusvalvonnan ja muun toiminnan kehittämisen painopisteet suunnittelukaudella ovat:

- Ylimpien laillisuusvalvojen tehtävienjakouudistuksen toimeenpanon jatkaminen
 - Välittömät toimeenpanon valmistelutoimet toteutettiin vuoden 2022 aikana. Suunnittelukaudella jatketaan uudistuksen toimeenpanoa oikeuskanslerin ja oikeusasia miehen yhteisesti sopimalla tavalla siten, että asioiden siirrot toteutetaan täysimääräisesti ja joustavasti, keskinäistä tietojenvaihtoa ja yhteistyötä virastojen välillä tehostetaan ja uudistuksen vaikutuksia laillisuusvalvojen työmääriin seurataan.
 - Tehtävienjako korostaa rakenteellisen valvonnan näkökulmaa oikeuskanslerin toiminnassa. Tämä ja kasvava asioiden priorisointitarve lisäävät etenkin viraston oikeusvalvontaosaston johtamisen edellyttämää työmäärää. Lisäksi osaston osastopäällikön tehtävä apulaisoikeuskanslerin sijaisena supistaa käytännössä hyvin merkittävästi osastopäällikkötehtäviin käytettävissä olevaa aikaa. Nämä seikat samoin kuin osaston lisääntyvä henkilöstömäärä edellyttävät osaston johtamisen toimintaedellytysten varmistamista. Tämän vuoksi osaston johtamisen tueksi on tarpeen perustaa apulaisosastopäällikön määräaikainen tehtävä sekä ylläpitää osaston vastuuesittelijöiden roolia toiminnan ohjaamisessa.
 - Viraston viestinnässä kantelijoiden opastaminen asioinnissa on edelleen tärkeää, jotta asioiden siirtotarve vähenee laillisuusvalvojen työnjaon tullessa tunnetuksi.
 - Oikeuskanslerin keskitettyjen tehtävien haltuunottoa tehostetaan viraston osaamista vahvistamalla. Näissä tehtävissä painottuva rakenteellisen laillisuusvalvonnan näkökulma on jo nykyisinkin osa viraston toimintaa, jonka perustalle osaamista on edelleen hyvä rakentaa. Työssä oppiminen sekä viraston osastorajat ylittävä ja osastojen sisäinen tiimi- ja työparityöskentely ovat viraston henkilöstöstrategian sekä henkilöstö- ja koulutus suunnitelman mukaan keskeisiä toimintatapoja osaamisen kehittämässä ja laaja-alaisen tehtävien hoitamisessa. Viraston sisäistä yhteistyötä

laillisuusvalvonta-asioiden valmistelussa tiivistetään. Työn johdossa ja asioiden vastuuttamisessa otetaan huomioon uudenlaisten työtapojen mahdollisuus ja niiden tehokas käyttö. Yhteistyötä myös eri sidosryhmien kanssa kehitetään osaamisen vahvistamiseksi. Viraston koulutustyöryhmän työ ja mahdollisuudet osallistua viraston ulkopuoliseen koulutukseen tukevat osaamisen kehittämistä.

- Ilmastomuutoksen ja luontokadon torjunta sekä tulevien sukupolvien oikeuksien turvaamisen näkökulma näkyvät nykyisin keskeisesti oikeudellisessa toiminnassa, niin kansallisessa ja kansainvälisessä sääntelyssä kuin oikeudellisessa ratkaisukäytännössäkin. Myös oikeusvaltioon kohdistuvat uudenlaiset uhat ovat toimintaympäristössä näkyviä ilmiöitä. Oikeuskanslerin laillisuusvalvontaa kohdennetaan siten aikaisempaa vahvemmin kestävä hallinnon ja oikeusvaltion ylläpitämiseen ja kehittämiseen.
- Suunnitellaan sopivia käytännön toimintatapoja laillisuusvalvonnan toteuttamiseen uusien erityistehtävien hoidossa. Tällaisia voivat olla aktiivinen verkostoituminen ja sidosryhmäyhteistyö tapaamisineen ja keskusteluineen sekä järjestelmällinen tiedonhaku (kotimaisista ja kansainvälisistä lähteistä) samoin kuin osallistuminen seminaareihin ja muihin tilaisuuksiin erityistehtävien alueilla.
- Ilmoittajansuojelulainsäädäntöön perustuva tehtävä keskitettynä väärinkäytösten ilmoituskanavana
 - Vuoden 2023 alussa voimaan tulevassa ilmoittajansuojelulaissa osoitetaan oikeuskanslerinvirastolle tehtäväksi ylläpitää keskitettyä, ulkoista ilmoituskanavaa. Laissa säädettäisiin tarkemmin oikeuskanslerinviraston velvoitteista keskitettynä ilmoituskanavana. Esitys on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä, mutta jo nyt on tarpeen ryhtyä valmistautumaan tehtävän hoitoon. Valtion talousarvioesityksessä vuodeksi 2023 on ehdotettu oikeuskanslerinvirastolle lisämäärärahaa (500 000 e) tehtävän hoitoon.
 - Uuden tehtävän hoito keskitetään pääosin viraston hallintoyksikköön, jonne luodaan tarpeelliset rakenteet ja menettelyt. Ilmoitusten vastaanottamisesta ja edelleen siirtämisestä huolehditaan eriyttynä toimintona viraston sisällä direktiivin asettamien vaatimusten mukaisesti. Keskitetyn ilmoituskanavan toimintoa kehitetään osana ilmoittajansuojelujärjestelmää muodostamalla tiiviit yhteydet keskeisiin toimivaltaisiin valvontaviranomaisiin eri hallinnonaloilla sekä seuraamalla ilmoitusmenettelyn toimivuutta.
 - Hyödynnetään ilmoittajansuojelujärjestelmän toiminnasta saatavaa ilmiöpohjaista tietoa laillisuusvalvonnassa ja kohdennetaan laillisuusvalvontaa tarpeen mukaan järjestelmän toimivuuden valvonnan valvontaan. Tämä valvonta muodostaa osan korruption vastaisen toiminnan järjestämisen sekä hyvän hallinnon ja oikeussuojan toteutumisen valvontaa. Laillisuusvalvonnan kohteena ovat ilmoituksia selvittävät ja jatkotoimenpiteistä vastaavat toimivaltaiset valvontaviranomaiset.

- Jatketaan viraston viestinnän kehittämistä uudistamalla oikeuskanslerin vuosikertomuksen rakennetta ja sisältöä uusien erityistehtävien painotuksilla ja havainnollisilla esitystavoilla. Kertomuksen uudistamisessa otetaan huomioon myös oikeuskanslerinviraston tehtävä keskitettynä ilmoituskanavana sekä kertomuksen käyttäjille tehtyyn kyselyyn saatu palaute.
- Vahvistetaan edelleen rakenteellista näkökulmaa laillisuusvalvonnassa ja pyritään tunnistamaan se yhä useammin kanteluasioissa. Kehitetään tässä myös yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Rakenteellisen näkökulman hahmottamista työestetään ratkaisijan ja esittelijän välisessä vuorovaikutuksessa, viraston yhteisissä työpajoissa, johdon keskusteluissa, viraston työnjohdossa ja lähiesiemiestoiminnassa.
- Hallitusvallan käytössä ja oikeusvalvonnan alueella valvotaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen yleisiä edellytyksiä ja turvataan oikeusvaltioperiaatteen noudattamista sekä julkisten hallintotehtävien hoitamiselle asetettujen vaatimusten noudattamista. Oikeudellisten tietojen ja lausuntojen antaminen perustuslain 108 §:n 2 momentin tarkoittamalla tavalla kohdistetaan yleensä tasavallan presidentin esittelyssä ja valtioneuvoston yleisistunnossa käsiteltäviin asioihin. Oikeuskanslerin kannanotot ovat ennakkotietoja siitä, mihin laillisuusvalvonnassa tullaan päätöksentekovaiheessa kiinnittämään huomiota. Tehtävienjakolaissa oikeuskanslerille keskittetyt tehtävät muodostavat laillisuusvalvonnan painopistealueet, joissa toimintaa syvennetään ja laajennetaan nykyisestä erityisesti rakenteellisessa laillisuusvalvonnassa. Keskeisinä välineinä tässä ovat säädösvalvonta, omat aloitteet ja laillisuusvalvontakäynnit. Oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa on edelleen keskeistä kaikkien perusoikeuksien tasapainoinen toteutuminen.
- Oikeuskanslerin laillisuusvalvontaa kehitetään ja kohdennetaan vaikuttavasti ja riskiperusteisesti. Viraston asianhallintaa, tutkittavaksi otettavien asioiden seulontaa ja asioiden läpivirtausta kehitetään edelleen. Tavoitteena ovat joustavat, työtaakkaa keventävät ja laillisuusvalvonnan vaikuttavuutta turvaavat menettelyt. Asioiden siirtoa toimivaltaisille viranomaisille (muille kuin oikeusasiamiehelle) lisätään järjestelmällisesti ja soveltuvin osin. Laillisuusvalvonnan kokonaisuutta erilaisine toimintamuotoineen hyödynnetään säädösvalvonnassa ja viranomaistoiminnan laillisuusvalvonnassa monipuolisesti ja tehokkaasti huolehtimalla kuitenkin töiden riittävästä ennakoitavuudesta. Valtioneuvostovalvonnan ja yleisen viranomaisvalvonnan yhteensovittamista tuetaan työnjohtoa kehittämällä. Valtioneuvostovalvontaan liittyvän työn ennakoitavuutta parannetaan eri tavoin.
- Työn määrää ja kuormittavuutta hallitaan aktiivisin toimin asioiden vahvemalla priorisoinnilla ja valikoinnilla. Laillisuusvalvonnan kohdentaminen vaikuttavasti ja riskiperusteisesti on osa työmäärän hallintaa. Koko virasto sitoutuu työn priorisointiin ja työmäärän hallintaan. Laillisuusvalvonnan tehokkaaksi ja vaikuttavaksi kohdentamiseksi kantelujen käsittelyyn luodaan toimivat ja joustavat menettelyt, jotka ohjaavat eri tyyppiset kantelut niiden vaatimaan käsittelyyn. Yksinkertaisemmat kanteluasiat ratkaistaan nopeutetussa menettelyssä. Kantelujen käsittelyssä yhteisesti noudatettavat uudet menettelyt valmistellaan viraston työpajassa. Arvioidaan mahdollisuutta kehittää mittareita ja kriteerejä laillisuusvalvonnan laadullisen arvioinnin tueksi, mukaan lukien rakenteellisen näkökulman toteutuminen. Ennakollista säädösvalvontaa kohdennetaan vaikuttavasti ja riskiperusteisesti ja huolehditaan voimavarojen riittävydestä.

- Valtioneuvostovalvonta kohdennetaan:
 - Valtioneuvoston päätöksenteon ennakkollisessa valvonnassa valtioneuvoston yleisistunnossa päätettäviin asioihin
 - Euroopan unionissa päätettävissä asioissa eduskunnan osallistumisen turvaamiseen
 - Säädösvalmistelun valvonnassa säädösehdotusten arviointiin lausuntokierroksilla ja valmistelun loppuvaiheessa
 - Asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiasiamiesten valvonnassa asiakkaiden oikeusturvaan ja asianmukaiseen menettelyyn sen valvonnassa.

- Viraston kansainvälistä toimintaa kehitetään pitemmällä aikavälillä laaja-alaisesti ja voimavarojen sallimalla tavalla. Yhteistyötä Eurooppalaisen oikeusasiamiesverkoston (ENO) ja Euroopan oikeusasiamiehen kanssa tiivistetään. Vahvistetaan yhteistyötä lainsäädännön laatua ja perustuslainmukaisuutta valvovien kansainvälisten ja muiden maiden riippumattomien toimijoiden samoin kuin oikeuslaitoksen ja oikeushoidon valvonnan toimijoiden kanssa. Verkostoidutaan ja muodostetaan yhteyksiä uusien erityistehtävien alueilla.

- Kehitetään virastoa toimivana ja hyvinvoivana työyhteisönä yhdessä johtamisen toimintatavalla ja yhteisellä tekemisellä sekä huolehtimalla työssä jaksamisesta. Viraston johtamisessa, esimiestyössä sekä ratkaisijan ja esittelijän välisessä vuorovaikutuksessa kiinnitetään erityistä huomiota myönteisen palautteen ja tuen antamiseen sekä psyykkisen turvallisuuden luomiseen työyhteisössä. Muutoksia suunnitellaan, valmistellaan ja toteutetaan yhdessä sekä hillitään liian nopeaa muutostahtia.

5. Tulostavoitteet vuodelle 2023

Oikeuskanslerinviraston työmäärä on kasvanut viime vuosina merkittävästi. Käsiteltävät asiat ovat samaan aikaan vaikeutuneet ja laillisuusvalvontaan kohdistuneet odotukset kasvaneet. Virasto on toteuttanut lyhyessä ajassa useita merkittäviä toiminnan muutoksia, viimeksi pitkään vireillä olleen ylimpien laillisuusvalvojen tehtävienjakouudistuksen toimeenpanon. Nyt näköpiirissä ja valmisteltavana on ilmoittajansuojelujärjestelmään liittyvä tehtävä keskitettynä ilmoituskanavavana.

Toiminnan muutokset ja uudet tehtävät vaativat virastolta lisäponnisteluja, jotka on otettava huomioon muussa toiminnassa. Työn määrän hallintaa, asioiden priorisointia ja karsintaa on tehtävä viraston toiminnassa kaikilla tasoilla ja erityisesti viraston johtamisessa ja esimiestyössä. Työhyvinvoinnista huolehtiminen on käsillä olevassa tilanteessa erityisen tärkeää.

- Jatketaan ylimpien laillisuusvalvojen tehtävienjakouudistuksen toimeenpanoa
 - Toteutetaan asioiden siirrot täysimääräisesti sekä tehostetaan yhteistyötä ja tietojenvaihtoa eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian kanssa. Seurataan uudistuksen vaikutuksia laillisuusvalvojen työmäärään. Asioiden siirtotarvetta pyritään tehokkaasti vähentämään viestinnällä ja kantelijoiden opastuksella.

- Toteutetaan oikeusvalvontaosaston organisaatiouudistus perustamalla uusi, määräaikainen apulaisosastopäällikön tehtävä.
- Jatketaan viraston osaamisen syventämistä oikeuskanslerille keskitetyissä tehtävissä sekä suunnitellaan sopivat käytännön toimintatavat laillisuusvalvonnan toteuttamiseksi näillä tehtäväalueilla.
- Valmistaudutaan Ilmoittajansuojelulainsäädännön toimeenpanoon ja tehtävän edellyttämän toiminnan käynnistämiseen
 - Lainsäädännön voimaantulon aikataulu on vielä avoinna, mutta todennäköistä on, että voimaantulo ajoittuu pian lain hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen eikä oikeuskanslerinviraston tehtävän osalta ole kaavailtu erityistä siirtymäaikaa.
 - Valmistellaan menettelyt ilmoitusten vastaanottamiseen, kirjaamiseen ja siirtämiseen toimivaltaisille viranomaisille. Huolehditaan tehtävän edellyttämän neuvonnan järjestämisestä. Valmistellaan verkkosivuille selkeä ja havainnollinen viestintäaineisto keskitetystä ilmoituskanavasta ja toimivaltaisista viranomaisista. Valmistellaan menettelyt tietojen keräämistä varten toimivaltaisilta viranomaisilta sekä Euroopan komissiolle laadittavan vuotuisen raportin laatimiseksi.
 - Uuden tehtävän hoito järjestetään pääosin viraston hallintoyksikköön. Määritellään tehtävää hoitavien henkilöiden piiri sekä toteutetaan uudet rekrytoinnit hallintoyksikköön talousarviossa saadun lisärahoituksen rajoissa. Ilmoittajansuojelujärjestelmän valvonta lisää myös laillisuusvalvonnan työtä molemmilla osastoilla. Oikeusvalvontaosastolle suunnataan lisäresursointia näiden tehtävien hoitoon. Tarkistetaan viraston työjärjestys sekä tiedonhallintasuunnitelma. Tehdään tarpeelliset muutokset asianhallintajärjestelmään. Luodaan sidosryhmäyhteydet ilmoittajansuojelujärjestelmän keskeisiin kotimaisiin ja ulkomaisiin toimijoihin. Perustetaan myös oikeuskanslerinviraston sisäinen ilmoituskanava.
- Uudistetaan oikeuskanslerin vuosikertomuksen rakennetta ja sisältöä uusien erityistehtävien painotuksilla ja havainnollisilla esitystavoilla. Kertomuksen uudistamisessa otetaan huomioon myös oikeuskanslerinviraston tehtävä keskitettynä ilmoituskanavana sekä kertomuksen käyttäjille tehtyyn kyselyyn saatu palaute.
- VN Korttelihankkeen valmisteluun osallistuminen ja väistötiloihin muutto
 - Huolehditaan oikeuskanslerinviraston toimintaedellytysten turvaamisesta valtioneuvoston linnan peruskorjauksen valmistelussa ja väistötiloihin muutossa hankkeen ohjausryhmässä ja alatyöryhmissä.
 - Valmistaudutaan väistötiloihin (Eteläesplanadi 4, 6 krs.) muuttoon hyvissä ajoin tarpeettoman aineiston ja kaluston poistoilla. Osastot ja hallintoyksikkö vastaavat omassa käytössään olevien työtilojen muuttovalmisteluista, hallintoyksikkö huolehtii viraston yhteisten tilojen aineistojen ja kaluston poistoista. Väistötiloihin muutetaan nykyisen arvon mukaan vuoden 2024 alussa.

- Laillisuusvalvonnan laadulliset tulostavoitteet:
 - Valtioneuvoston yleisistunnon ja tasavallan presidentin esittelyn listat tarkastetaan valtioneuvoston päätöksentekomenettelyn aikataulun mukaisesti.
 - Tieto- ja lausuntopyyntöihin vastataan joutuisasti.
 - Ennakollisesta säädösvalvonnasta huolehditaan hyvissä ajoin ennen valtioneuvoston yleisistuntokäsittelyä, ja se kohdennetaan oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan kannalta olennaisimpiin esityksiin.
 - Valtioneuvoston ja tasavallan presidentin päätöksenteon ennakollisessa valvonnassa tieto- ja lausuntopyyntöihin vastataan joutuisasti. Päätöksenteon kannalta merkittävien vastausten dokumentoinnista huolehditaan niin, että turvataan valvonnan avoimuus ja vaikuttavuus.
 - Tuomioistuinten ja muiden viranomaisten valvonnassa voimavaroja kohdennetaan erityisesti oikeusturvan, perus- ja ihmisoikeuksien sekä toimivan oikeusvaltion kannalta merkityksellisiin asioihin.
 - Uusina laillisuusvalvonnan painopisteinä ovat oikeuskanslerille tehtävienjakolaissa keskitetyt tehtävät. Näillä tehtäväalueilla laillisuusvalvontaa syvennetään ja laajennetaan nykyisestä sekä kehitetään niihin sopivia käytännön toimintatapoja. Laillisuusvalvontaa kohdennetaan myös ympäristöperusoikeuden ja tulevien sukupolvien oikeuksien kysymyksiin.
 - Kanteluasioiden käsittelyssä kohdennetaan valvontaa tehokkaasti hyödyntämällä laillisuusvalvonnan liikkumavaraa ja tunnistamalla mahdollisia rakenteellisia näkökulmia ja tavoittelemalla yksittäisissä kanteluasioissa laillisuusvalvonnallisesti vaikuttavinta tulosta. Kantelukirjoitusten seulontamenettelyä kehitetään edelleen laillisuusvalvonnan tehokkaaksi kohdentamiseksi. Kantelut, jotka eivät edellytä selvittämistoimia, pyritään ratkaisemaan kolmen kuukauden kuluessa asioiden vireille tulosta. Kantelut ratkaistaan viimeistään vuoden kuluessa niiden vireille tulosta, ellei asian käsittelyn viipymiseen ole erityistä hyväksyttävää syytä.
 - Omien aloitteiden avaamisessa suunnitellaan esittelijän työaikatauluja erityisesti silloin, kun aloitteella on aikaan sidottua relevanssia.
 - Laillisuusvalvontakäyntien kehittämistä monipuoliseksi tarkastusta, tiedonsaantia ja vuorovaikutusta yhdistäväksi valvonnan työkaluksi jatketaan. Laillisuusvalvontakäyntejä tehdään paikan päällä tai etäyhteyksin.
 - Tehostetaan tiedonvaihtoa eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian kanssa tarkastustoiminnasta, omien aloitteiden käynnistämisestä, merkittävistä toiselle laillisuusvalvojalle osoitettuun tehtävään liittyvästä ratkaisusta tai erityisestä syytä siirtämättä jätetyssä asiassa tehdystä ratkaisusta samoin laillisuusvalvojan toimivaltaa koskevista tulkintakannanotoista.
 - Kanteluiden, laillisuusvalvontakäyntien ja muun aineiston perusteella tunnistetaan aiheita oma-aloitteiseen laillisuusvalvontatoimintaan.
 - Asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toiminnan valvonnassa valvonta-asioita käsittelevän lautakunnan päätökset tarkastetaan joutuisasti niin, että tarvittaessa ehditään valittaa päätöksestä.

- Laillisuusvalvonnan määrälliset tulostavoitteet (TAE2023:n mukaan):

Päätöksenteon valvonta

	2023 arvio
valtioneuvoston yleisistunnot	70
tasavallan presidentin esittelyt	30
tarkastetut esittelylistat	2 000

Lainvalmistelun valvonta

	2023 arvio
ministeriöiden lausuntopyynnöt	100
ennakkotarkastukset	50
kuulemiset eduskunnassa	30

Kanteluasiat

	2023 arvio
saapuneet	2 500
ratkaistut	2 500

Omat aloitteet ja tarkastukset

	2023 arvio
aloitteet	20
laillisuusvalvontakäynnit	15
rangaistustuomioiden tarkastus	4 000

Tuomarien virkarikosasiat

	2023 arvio
vireille tulleet	40
ratkaistut	40

Syyttäjien virkarikosasiat

	2023 arvio
vireille tulleet	20
ratkaistut	20

Asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta

	2023 arvio
saapuneet	800
tutkitut	800

- Henkilöstö- ja työyhteisötavoitteet:
 - Työn määrää ja kuormittavuutta hallitaan aktiivisin toimenpitein. Vahvistetaan työyhteisönä toimimista yhdessä johtamisen toimintatavalla ja vuorovaikutusta lisäämällä.
 - Henkilöstöjohtamista parannetaan yksilöllisessä kehittymisen ja jaksamisen tuessa, myönteisen palautteen antamisessa sekä kiinnostuksen ja arvostuksen osoittamisessa henkilöstön työtä kohtaan.
 - Uudistetaan viraston työyhteisösäännöt
 - Jatketaan tavoitteellista koko viraston osaamisen kehittämistä henkilöstö- ja koulutussuunnitelman mukaisella tavalla.

- Muut tulostavoitteet:
 - Valmistellaan viraston viestintästrategia
 - Täydennetään ja ajantasaistetaan OKV-Kampuksen työtilan aineisto sekä erityisesti ohjeistus kantelujen käsittelystä esittelijöiden työn tueksi.
 - Huolehditaan siitä, että asianhallintajärjestelmä ja sähköisen asiankäsittelyn menettelytavat tukevat käytännön työntekoa. Valmistellaan viraston vanhemman arkiston siirto Kansallisarkistoon ennen muuttoa väistötiloihin.

6. Voimavarat

Henkilöstö

Oikeuskanslerinviraston henkilöstömäärä tilanteessa 31.12.2022 on 34, joista vakinaisia on 29. Alla henkilöstön jakaumatietoja:

Ylin johto (oikeuskansleri, apulaisoikeuskansleri, kansliapäällikkö)

Muu johto (esittelijäneuvos, osastopäällikkönä 2)

Esittelijät (esittelijäneuvos 6, vanhempi oikeuskanslerinsihteeri 10, oikeuskanslerinsihteeri 3, esittelijä 1, notaari 1)

Tukipalvelujen asiantuntijat (resurssihallinta-asiantuntija, tiedottaja, suunnittelija, johdon assistentti)

Kirjaamo (kirjaaja, toimistos sihteeri 2)

Korkeakouluharjoittelija

Vakinaisesta henkilöstöstä on vuoden 2022 lopussa virkavapaalla kolme henkilöä, ja määräaikaisessa palvelussuhteessa viisi henkilöä. Toinen notaarin viroista muutettiin nimikkeeltään esittelijän viraksi, jonka täyttö on parhaillaan käynnissä tarkistetulla tehtäväkuvalla.

Suunnittelukauden henkilöstöressurssien kehittämistä ohjaa yleisellä tasolla viraston henkilöstö- ja koulutus suunnitelma. Vuoden 2021 talousarviossa virastolle osoitettiin tasokorotus, jonka avulla virasto rekrytoi kaksi uutta, vakinaista juristiesittelijää. Työruuhkan purkamiseen on lisäksi palkattu määräaikaista esittelijöitä viraston siirtyvien määrärahaerien tuella. Tarkoituksena on vielä arvioida mahdollisuudet jatkaa määräaikaisen henkilöstön palvelussuhteita seuraavan toimintavuoden aikana määrärahojen käyttötilanteen mukaisesti.

Vuoden 2023 talousarvioesityksessä virastolle esitetään lisämäärärahaa (500 000 e) ilmoittajansuojelun keskitettyä ilmoituskanavaa koskevan tehtävän hoitoon. Alustavan suunnitelman mukaan tarkoituksena on rekrytoida neuvontalakimies (tai nimikkeeltään ja tehtävänkuvaltaan vastaava) ilmoituskanavan ylläpitoon, muuhun asiankäsittelyyn ja neuvontatehtäviin. Lisäksi on tarpeen täydentää viraston tukitoimintoja rekrytoinnilla, joka alustavan suunnitelman mukaan suunnattaisiin pääosin viestinnän avustaviin tehtäviin ja johdon assistentin sijaistustehtäviin. Ilmoittajansuojeluun liittyviä laillisuusvalvontatehtäviä varten rekrytoitaisiin vanhempi oikeuskanslerinsihteeri oikeusvalvontaosaston henkilöstöön.

Nykyiset kirjaamon henkilöressurit ja hallintoyksikköön sijoitettu vanhempi oikeuskanslerinsihteeri hoitaisivat osaltaan ilmoittajansuojelutehtäviä. Toimeenpanon ensi vaiheessa on tarpeen seurata tehtävän kehittymistä ja siihen liittyviä tarpeita, ja jättää viraston resursseihin vielä varaa mahdolliselle lisärekrytoinnille. Viraston henkilömäärän kasvu itsessään lisää henkilöstöhallinnon tehtäviä, ja resurssihallinta-asiantuntijan tehtäväkokonaisuus on jo sellaisenaan poikkeuksellisen laaja yhden asiantuntijan hoidettavaksi. Resurssihallinta-asiantuntijalla ei ole viraston nykyisessä henkilöstörakenteessa lainkaan sijaista. Resurssien hallinta (talous-, yleishallinto- ja henkilöstöhallintotehtävät) on viraston toimintaedellytysten turvaamisen kannalta keskeinen toiminto, joka on syytä järjestää kestäväälle pohjalle riittävillä resursseilla.

Kirjaamon nykyinen resursointi arvioidaan riittäväksi asianhallintatehtäviin uuden asianhallintajärjestelmän käytöstä saadun kokemuksen perusteella. Tehtävien jakouudistus vähentää aikaa myöten kirjaamon tehtäviä, kun laillisuusvalvojen valvontaprofiilit tulevat tunnetuiksi ja tarve asioiden siirtoon vähenee. Kirjaamon nykyisillä resursseilla turvataan myös sijaistustarpeet asianhallinnassa, suunnittelukaudella toteutettavat viraston vanhemman arkiston seulonta- ja siirtotoimet sekä ilmoittajansuojeluun liittyvät kirjaamon tehtävät. Ilmoittajansuojelun toimeenpanoa ja työmäärän kehittymistä seurataan, mutta alustavan arvion mukaan ilmoitusten määrän ei odoteta nousevan korkeaksi.

Uusissa rekrytoinneissa virkojen vaativuustason tulee vastata tehtävissä edellytettävää osaamista ja kokemusta. Virasto varautuu rekrytointisuunnittelussaan myös siihen, että henkilöstörakenteeseen saadaan viraston osaamisen jatkuvuuden turvaamiseksi juristiuransa alkuvaiheessa olevia juristeja kasvamaan vaativampiin tehtäviin. Virasto rekrytoi jatkossakin myös korkeakouluharjoittelijoita sekä oikeudellisiin että muihin tehtäviin.

Valtorilta hankituissa ns. toimialasidonnaisissa palveluissa sopimusperusteinen järjestely päättyi tehtävää hoitaneen henkilön eläköitymiseen vuoden 2021 lopussa. Tarkoituksena oli ostaa Valtorilta ICT-asiantuntijapalvelu huolehtimaan viraston henkilöstön lähitulesta tietyn siirtymäajan, mutta Valtori ei kyennyt tuottamaan palvelua uudella rekrytoinnilla. Vuoden 2022 kuluessa kertyneen koke-

muksen perusteella arvioidaan, että virasto voi vastaisuudessaakin tukeutua Valtorin yleiseen käyttäjätukeen eikä erikseen hankittavalle palvelulle ole välttämätöntä tarvetta. Osa aikaisemmista toimialasidonnaisista ICT-tehtävistä kuten laitehankintojen ja käyttöoikeuksien tilaukset siirrettiin hoitettaviksi viraston henkilöstöhallinnossa, ja osasta vastaa hallintoyksikön juristiesittelijä tehtävänkuvansa mukaisesti.

Määrärahat

Oikeuskanslerinvirastolle myönnetty määrärahat ovat valtion talousarviossa valtioneuvoston kanslian pääluokkaan 23 kuuluvan luvun 30. Oikeuskanslerinvirasto momentilla 01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v.).

Vuonna 2022 viraston käyttämien määrärahojen arvioidaan olevan noin 4 miljoonaa euroa, kun käytettävissä on ollut noin 5,3 miljoonaa euroa. Palkkausmenot muodostavat noin 85 % ja muut toimintamenot 15 % viraston kokonaismenoista. Palvelukeskusmaksut ja vuokrat ovat muissa menoissa suurin kuluerä. Valtorin asiakastuesta maksettavat palvelumaksut ovat vähentyneet merkittävästi aikaisempaan verrattuna. Palkeista ostetaan nykyisin palkansaajan neuvontapalvelua pakollisena lisäpalveluna. Varainhoitovuoden päätyttyä käyttämätön osa siirtomäärärahasta siirretään seuraavalle varainhoitovuodelle käytettäväksi. Vuodelle 2023 siirtyväksi eräksi arvioidaan edelleen noin 1,4 miljoonaa euroa.

Valtiontalouden kehyspäätöksessä ja vuoden 2023 talousarvioesityksessä on oikeuskanslerinvirastolle osoitettu määrärahan lisäys (500 000 e) ilmoittajansuojelulainsäädännön toimeenpanoon. Vuoden 2023 talousarvioesityksessä oikeuskanslerinviraston määrärahaksi esitetään yhteensä 4 365 000 euroa.

Vuonna 2022 menojen arvioidaan voivan kohota jossain määrin suuremmiksi kuin vuoden 2022 talousarviopäätöksen määräraha (3 817 000 e + lisätalousarvio 35 000). Kasvavat menot johtuvat kertaluonteisista menoista kuten verkkosivujen uudistushankkeesta, työhyvinvointihankkeista ja määräaikaisista henkilöstöresursseista. Myös virkamatkustaminen ja koulutukseen osallistuminen on elpynyt Covid-19 -epidemian jälkeen. Ennakoarvion perusteella viraston käytettävissä olevat määrärahat (siirtyvä erä mukaan lukien) kuitenkin riittävät kattamaan pysyvät ja kertaluonteiset menot.

Oikeuskanslerinviraston budjettirahoitus ja -menot 2016-2026

